

Сотнікова Ю.В.
кандидат економічних наук, доцент
кафедра соціальної економіки
Іващенко М.М.
аспірант
кафедра соціальної економіки
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Інтелектуалізація економіки, що спостерігається сьогодні, є об'єктивним процесом розширення зони використання творчої енергії. Відбувається все більше зміщення акценту і «вагового» значення не просто у бік людських, а саме інтелектуально-креативних ресурсів, від яких залежить практична реалізація всіх завдань економічної діяльності організації. Успіх сучасних організацій залежить більшою мірою від людського капіталу, знань, вмінь та навичок працівників, їх креативних ресурсів. Використання сучасних підходів щодо управління креативними командами, творчим потенціалом дозволяє максимізувати прибуток та забезпечити конкурентні переваги будь-якій сучасній організації.

Потенціал – властивість будь-якого організму, до того ж не тільки живого. Йдеться про виробничий, економічний, науково-технічний потенціал, про потенційні можливості окремої особи, суспільства, держави у певній сфері їхньої життєдіяльності. А от творчий потенціал – це величина, що характеризує потенційну енергію суб'єкта творчості, його силу, міць. Таким суб'єктом творчості людина, колектив, народ, суспільство та ін.

Різні автори визначають здатність до творчості різним чином, однак загальним у різних підходах є те, що здатність до творчості – це найвищий прояв активності людини, який ґрунтується на створенні чогось нового, оригінального. Вона може проявлятися у будь-якій сфері людської діяльності. Творчість сприяє розвитку спостережливості, легкості комбінування інформації, готовності до вольового напруження, чутливості до виявлення проблем.

Останнім часом у науковій літературі поняття "креативність" переважно вживається замість терміна "творчі здібності". Проте об'єктивно креативність слід визначити не як певну творчу здібність, а як здатність до творчості. Зокрема, Н. Ю. Хрящева [1] розмежовує ці категорії таким чином: творчість є процесом, у результаті якого створюється нове, а креативність потенціалом людини, який вона застосовує для створення нового.

У свою чергу, О. Куцевол зазначає, "... що творчість слід розуміти як характеристику діяльності суб'єкта, підкреслюючи в ній процесуально-результативну сторону, а креативність – як властивість обдарованої особистості, що є детермінантою творчого ставлення людини до світу, виділяючи в ній суб'єктно-зумовлену сторону" [2]. Тож поняття креативність і творчість є дуже схожими, але не тотожними.

Проведене дослідження робіт вітчизняних та закордонних вчених дозволяє виділити такі основні відмінності між творчістю (творчими здібностями) та креативністю:

1. Творчість – це процес, який може включатися в усі види діяльності і водночас може бути відсутнім навіть у діяльності, яка потребує такого включення. Творчість людини може проявлятися тільки в одному виді діяльності, що співпадає зі спеціальними здібностями до неї (науковій, художній, конструкторсько-технічній і т. д.); оволодіння творчими навичками в конкретній діяльності не переносять їх автоматично на інші види діяльності. Креативність – це якість, що базується на розвитку вищих психічних функцій.

2. Творчість є здібністю на базі сприятливих природних задатків; творчі потенції закладені в мозку кожної людини, проте їхньому спонтанному прояву протидіє завдання адаптації, яке потребує стандартних навичок та аксіоматичних знань. Креативність як особистісна якість, навпаки, формується за рахунок впливу соціального середовища, його ціннісних орієнтацій, вимог до людини, організації інформаційного потоку та цільової спрямованості всіх видів діяльності, починаючи з навчальної.

3. Творчий процес базується на неусвідомлюваних і підсвідомих психічних процесах та проходить три фази – підготовчу, пошукову і виконавчу. Кожна з фаз спрямована до різних психічних процесів та має свій "продукт", а здатність до кожної з фаз може бути виражена в людини по-різному. Креативність проявляється в успішному проходженні всіх трьох фаз – умінні самостійно бачити та встановлювати проблеми, вирішувати їх і творчо втілювати їх у конкретний продукт.

За сучасних умов поняття креативності активно використовується в дослідженнях вітчизняних та закордонних авторів (В. Дружнін, Л. Єрмолаєва-Томіна, М. Козленко, М. Лещенко, О. Лук, А. Маслоу, А. Матюшкін, В. Моляко, В. Петухок, К. Тошина, Г. Назарова та ін) [3, с. 215]. Однак, як зазначає Павлюк, згадане поняття не можна визначати чітко та однозначно визначеним, не запропоновано єдиного підходу або концепції креативності. Тільки в закордонній психології існує близько сотні визначень згаданого поняття, що відображають уявлення дослідників, представлених у межах численних концепцій креативності [3].

Відомий учений Р. Сімпсон визначив креативність як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення. Д. Гілфорд вважає, що креативність багатовимірна і включає в себе готовність ризикувати, розвинену інтуїцію, вміння швидко переключатися з одного об'єкта на інший, швидко знаходити вирішення виникаючих соціальних і економічних завдань [4]. С. Тейлор розглядав креативність не як єдиний фактор, а як сукупність здібностей, кожна з яких може бути представлена в різному ступені під час вирішення виникаючих завдань [5]. За Е. Торренс, креативність це здатність до загостреного сприйняття недоліків, проблем, прогалин у знаннях, у процесі ідентифікації недостатньої інформації [6].

На думку Д. Ренцуллі, креативність – це особливості поведінки індивідуума, які виражаються в оригінальних способах отримання продукту: досягнення

вирішення проблеми соціального чи економічного характеру в результаті нових до неї підходів із різних точок зору [7]. А. Медник під креативністю розуміє процес реконструювання елементів у нових комбінаціях, що відповідає купівельним потребам [8]. А. Маслоу визначає креативність як творчу спрямованість, яка від народження властива всім, але втрачається більшістю під впливом сформованої системи виховання, освіти та соціальної практики. Для персоналу, що задіяний в інноваційній діяльності, особливо важливо вміти генерувати такі ідеї, що стануть неповторними, рентабельними після їх реалізації та принесуть додатковий прибуток підприємству [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що креативність – новітній термін, яким окреслюються творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей, а також входять до структури обдарованості в якості незалежного фактора.

Література:

1. Хрящева Н.Ю. Психогімнастика в тренінгу. URL: <https://altairbook.com/books/928398-psihogimnastika-v-treninge.html> (дата звернення 20.10.2023).
2. Куцевол О. М. *Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури* : дис. д-ра пед. наук за спец. 13.00.02 / О. М. Куцевол. – Київ, 2007. – 40 с.
3. Павлюк Р. О. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх вчителів. URL : [http:// www.rusnauka.com/16_NPM2007/Pedagogika.doc.htm](http://www.rusnauka.com/16_NPM2007/Pedagogika.doc.htm).
4. Харун О.А. Формування креативності персоналу за умов інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. №16. 2017. С. 142-146.
5. Taylor C.W. Various Approaches to and Definitions of Creativity. *The Nature of Creativity*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1988. P. 99–124.
6. Torrance E. Can we teach children to think creatively? *Journal of Creative Behavior*. No 6. 1972. P. 114–143.
7. Renzulli J.S. The enrichment triad model: A guide for developing defensible programs for the gifted and talented. Wethersfield, Conn.: Creative Loaming Press, 1977. 168 p.
8. Mednick S.A. The associative basis of the creative process. *PsichoLRev*. Vol. 6. 1962. P. 220–232.